

HALF 6

Column van Loek Zonneveld , 18 februari 2014 , de Theaterschool

Absurditeiten

boeken etcetera
deze keer vooral over etcetera

je hoort en leest de laatste tijd steeds vaker dat het - alles bij elkaar - toch nog enorm is meegevallen met die kaalslag in de kunsten, na de bezuinigingen door de regering **bruin 1**, ook wel het kabinet **rutte 1** geheten. er wordt immers, in wat je de laatste tijd zoal hoort en leest, enorm creatief samengewerkt, de kunstenaars zijn zich veel meer bewust van hun positie in de samenleving en houden veel meer rekening met hun publiek, er wordt ruig op los ge-crowd-fun-ded, alsof er een nieuw gezelschapsspel op de markt is gebracht, er is eigenlijk nauwelijks te merken dat er forse klappen zijn uitgedeeld - zo hoor en lees je de laatste steeds vaker.

o ja?
goh!

waar zijn al die bibliotheeken en archieven dan gebleven?
waarom verdwijnen er ooit zeer waardevol gevonden orkesten en muziek- en dans- ensembles?
waarom spreekt de minister-president onze belangrijkste componist louis andriessen op zijn vijfenzeventigste verjaardag toe als betrof het een rekel uit de brugpiepersklas waar ze samen nog belletje-trekken speelden?
en trouwens: waar is het barre land dan?
en: waar is het onafhankelijk toneel dan?
waar zijn de produktiehuizen?
waar zijn de bambies?
waarom treffen serieuze jeugdtheatermakers tegenwoordig op hun weg naar de scholen regelmatig halve garen die die scholen afreizen met domme rommel. of, om een van de mooie zonen van deze school, jetse batelaan, tegenwoordig artistiek directeur van jeugdtheater artemis, te citeren: **wij moeten nu concurreren op de markt met onervaren mensen die met hun decor in één koffer naar de kinderen komen. met een themavoorstelling ... over de lente ... of over de herfst.**
van harte welkom op de markt van brood & spelen.

en nu we het toch over jetse batelaan hebben - ik zag zijn prachtige nieuwe voorstelling **de man die alles weet** in het fraaie maaspodium schuin onder de euromast in rotterdam. een pand waar ik een hele tijd niet was geweest of durfde te komen, nadat mirjam koen en gerrit timmers en hun mensen van het onafhankelijk toneel er uit weg waren gejaagd. de toneelmakers die nu bezit van het pand hebben genomen lopen daar rond of dat toneelhuis altijd al van hun is geweest. alsof er nooit die prachtige tsjechovs en albees en opera's en dansvoorstellingen zijn gemaakt. absurd cultuurpolitiek geheugenverlies heet dat. en ik kan daar slecht tegen. het is een absurditeit in ons tijdsgewricht.

nog zo'n absurditeit las ik gisteren in een van mijn ochtendkranten. er heeft zich een sponsor aangediend om voor enkele jaren in een enorme hal het decor op te slaan van **der ring des nibelungen**, voor de nederlandse opera ontworpen door eiko ishioka ten behoeve van de regie van pierre audi, de voorlopig laatste voorstelling van deze wagner-cyclus was afgelopen vrijdag. ik gun de nederlandse opera deze opslag overigens van ganser harte. maar het is op de een of andere manier

HALF 6

ook kenmerkend voor een andere absurditeit in onze nederlandse omgang met kunst: de ultieme bescherming in de nederlandse cultuur voor datgene dat zich reeds bewezen heeft.

wat klein is gebleven of wil blijven, wat zich nog niet bewezen heeft, of zich helemaal niet bewijzen wil, althans niet op de manier waarop kunst zich over het algemeen pleegt te bewijzen, dat is voor een belangrijk deel van de aardbodem verdwenen. dat grove en rigoreuze elimineren van wat kleinschalig is en nog helemaal niet bezig met zich te bewijzen, dat is een domme en gruwelijke fout. de oudtestamentische razernij daarover moet vooralsnog tot in lengte van jaren worden volgehouden. en mag niet worden gedempt in een halfslachtige quasi-tevredenheid dat "het allemaal toch nog reuze mee valt". het valt namelijk helemaal niet mee. ik zou de tevredenheidsfanaten in deze kwestie, gaarne het zinnetje willen toewerpen dat danton tegen robespierre zegt in büchners **dantons dood**: 'is er dan niets in jou, dat je af en toe, heel zacht, in fluistert: **je liegt! je liegt!?**'

wat me trof in de voorbereiding van deze aflevering van **half zes** was een zin van jan joris lamers van maatschappij discordia, **by the way** ook voor een belangrijk deel het toneellandschap uitgejaagd, voor de tweede keer in vijftien jaar. jan joris lamers zei tegen iemand van de redactie van **half zes**: **zorg dat je in deze discussie over cultuurbeleid het perspectief niet vergeet. naast jonge artiesten heb je altijd het geheugen van andere generaties nodig ...**

uit dat geheugen van die andere generaties, voor een belangrijk deel opgeslagen in de bibliotheek op de eerste verdieping, citeer ik nu kort drie passanten - godzijdank, zullen de tevredenheidsfanaten zeggen - alledrie ondertussen hartstikke dood.

toen de toneelschrijver **harold pinter** in 2005 de nobelprijs voor literatuur kreeg, zei hij in zijn aanvaardigstoespraak onder meer het volgende:

waarheid in drama is altijd vluchtig.
waarheid vind je net niet.
de zoektocht ernaar is verslavend.
je vindt het net niet, maar je moet wel.
het zoeken is de motor.
het zoeken is misschien wel de voorwaarde.
het zoeken is in ieder geval de opdracht.
en vaker wel dan niet struikel je over waarheid in het pikkedonker.

cultuurdenker en kunstenaar ritsaert ten cate, wiens zwanen ons van daarboven hier in de gaten houden, hield ervan de verhalen van winnie de pooh te citeren. enkele ervan kende hij uit het hoofd. zoals deze, waarin pooh-bear en zijn maatjes, onderweg naar huis, verdwaald zijn in een dikke mist, en rondjes lopen rond een put.

op een bepaald moment zegt **rabbit** tegen pooh:
we'd better get on, I suppose!
which way shall we try?

pooh antwoordt na enig nadenken:
how should it be
if
as soon as we're out of sight of this pit,
we try to find it again?

HALF 6

rabbit moppert sjachrijinig terug:
what's the good in that, fore heaven's sake?

het antwoord van pooh is mild en wijs:
**well ... we keep looking for home and not finding it.
I thought that if we looked for this pit,
we'd sure not to find that,
which would be a good thing,
because then we might find something that we
weren't looking for, which just might be
what we were looking for, really.**

waaraan ritsaert ten cate altijd toevoegde:
**you are the key.
be pooh!
forget about the rabbit questions.**

tot slot een tekst van de aartsvader van dit huis,
de oprichter van de theaterschool, jan kassies.
een tekst geschreven in 1995, vlak voor zijn dood.
toen het marktconforme denken de kunsten al
ruimschoots begon te belagen en te bestoken.

jan kassies:

**'het markt-denken stoelt in diepste wezen op de vooroordelen
van mensen die willen blijven waar ze zijn, zeker in onze
zelfgenoegzame westerse samenleving. er bestaat een grote hiaat
in het denken over een andere wereld en over hoe daar te komen.
dat is in de kern een antropologisch hiaat, dat alles
te maken heeft met het menselijk tekort. alle op marx
geïnspireerde denkbeelden lijden daaraan. aan alles is gedacht,
behalve hoe mensen zich gedragen. we hebben, net als in de
wetenschap, in het theater onderzoek nodig naar nieuwe
thema's, vormen en methoden. die vinden we alleen door nieuwe
cohorten professionals in de gelegenheid te stellen
hun vak, hun eigen vak, in vrijheid uit te oefenen.
wat we dan te zien krijgen - ik mag daarover mee praten
nu ik de leeftijd der zeer sterkeren heb bereikt -
dat bevalt ons lang niet altijd. in tegendeel.
maar is het onze wereld die zij gaan verbeelden?
nee!
nou dan!**

ik dank jullie voor de aandacht!
amsterdam februari 2014
loek zonneveld